

แรงจูงใจในพระพุทธศาสนากับการทำงานจิตอาสา*

Motivation in Buddhism and Volunteer Spirit Working

พระแสงจันทร์ ฐิตสาโร และพระมหามิตร ฐิตปัญโญ

Phra Saengjun Thitasarro and Phramaha Mitra Thitapanyo

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Mahachulalongkornrajavidya University, KhonKaen Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail: 04nongbual@gmail.com

บทคัดย่อ

แรงจูงใจในการกระทำของมนุษย์เกิดจากความอยากหรือความต้องการ แบ่งออกเป็นสองอย่าง ประการแรก แรงจูงใจฝ่ายดี หมายถึง ความอยากหรือความต้องการที่ต้องการรู้ความจริง ต้องการทำในสิ่งที่ดีงาม อยากทำให้สำเร็จผลเป็นจริงขึ้น เป็นสิ่งที่ควรส่งเสริมด้วยการรู้จักคิดอย่างถูกวิธี จะทำให้เกิดแรงจูงใจได้อย่างถูกต้อง แรงจูงใจอีกอย่างหนึ่งคือ แรงจูงใจฝ่ายไม่ดี หมายถึง ความอยากหรือความต้องการที่ทำแล้วก่อให้เกิดปัญหาต่อตนเอง และไม่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ควรหาวิธีลดละและควบคุมไม่ให้เกิดขึ้นอีก ส่วนการทำงานจิตอาสา หมายถึง การทำงานด้วยความสมัครใจ เพื่อประโยชน์ต่อสาธารณชน ไม่มุ่งผลประโยชน์ตอบแทน เป็นการกระทำที่เกิดจากใจของตนอย่างมีความสุข และความสำเร็จคือ ผลลัพธ์ที่ต้องการ ความยากลำบากและอุปสรรคต่างๆ เป็นการเรียนรู้ มีโอกาสในการฝึกฝนพัฒนาตนเอง ลดละความเห็นแก่ตัว ในเรื่องของแรงจูงใจในพระพุทธศาสนากับการทำงานจิตอาสาที่ถูกต้องจะต้องเกิดจากแรงจูงใจที่มุ่งหวังประโยชน์ และความอยู่ดีมีสุขเพื่อผู้อื่นและสังคม ด้วยจิตที่มีความบริสุทธิ์ใจอย่างไม่มีความเห็นแก่ตัวนั่นเอง

คำสำคัญ: แรงจูงใจในพระพุทธศาสนา; การทำงานจิตอาสา

Abstract

Motivation in human action is caused by craving or desire. It is divided into two categories. First, the good motivation which want to know the truth, to do good things that should be promoted to think properly for the appropriate motivation. The another

*ได้รับบทความ: 28 มิถุนายน 2561; แก้ไขบทความ: 29 มกราคม 2562; ตอรับตีพิมพ์: 13 มีนาคม 2562

Received: June 28, 2018; Revised: January 29, 2019; Accepted: March 13, 2019

is bad motivation which so causes problems for themselves and useless to the public that should find the way to relieve and control not to happen again. The volunteer spirit working is to work voluntarily. The results are advantages for the others and community not for themselves. Volunteers work by their soul happily and the achievement is their desired result. The various difficulties and obstacles are considered learning; an opportunity to practice self-development reduces selfishness. The motivation in Buddhism and volunteer spirit working, in the right way must be motivated to be beneficial and happiness. They work for the other and society with pure spirit without selfishness.

Keywords: Motivation in Buddhism; Volunteer Spirit Working

1. บทนำ

แรงจูงใจพระพุทธศาสนาสามารถเทียบเคียงจากหลักการที่คล้ายกันได้ว่าเป็นลักษณะของจิตใจที่มีองค์ประกอบหลายอย่างที่เป็นตัวกระตุ้นให้มนุษย์คิด และแสดงออกมาทางพฤติกรรมในการกระทำกรรมต่างๆ ที่เกิดจากความอยากของมนุษย์ เมื่อกล่าวถึงความอยากในพระพุทธศาสนาจะมีทั้งความอยากด้านดี และความอยากด้านไม่ดี แต่จะอย่างไรจึงจะสร้างแรงจูงใจที่เป็นความอยากในทางที่ดีให้เกิดขึ้นได้ แรงจูงใจจึงเป็นพลังผลักดันให้คนมีพฤติกรรม และยังกำหนดทิศทางเป้าหมายของพฤติกรรมนั้นด้วย ซึ่งอาจจะเกิดมาตามธรรมชาติหรือจากการเรียนรู้ก็ได้บุคคลที่ได้รับแรงจูงใจที่ถูกต้องจะเกิดความกระตือรือร้น และพยายามดิ้นรนเพื่อหาทางทำงานนั้นให้บรรลุเป้าหมาย (Pongsopa, 2001 : 131)

แรงจูงใจ จึงเป็นการสร้างพลังใจให้กับตนเอง และคนรอบข้าง ซึ่งจะทำให้เกิดผลเป็นกุศลหรืออกุศลนั้น จะพบว่าในพระพุทธศาสนาก็มี

หลักธรรม และกระบวนธรรมที่อธิบายแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลังของพฤติกรรม และเป็นพลังผลักดันให้เกิดพฤติกรรมไปด้วยเช่นกัน ดังเช่น ที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ว่า “ฉนทมูลกา...สพเพ ธมมา แปลว่า ธรรมทั้งปวง..มีฉันทะเป็นมูล” (Thai Tipitaka 23/83/408) หมายความว่า ธรรมทั้งปวง มีความต้องการเป็นต้นกำเนิดหรือว่ามีความอยากเป็นที่ยึดมั่น ความอยากหรือความต้องการจึงเป็นแรงจูงใจของมนุษย์ได้ทุกอย่าง การที่บุคคลจะตั้งใจทำงานหรือกระทำสิ่งใดหรือไม่ ต้องขึ้นอยู่กับแรงจูงใจของบุคคลผู้นั้นเป็นสำคัญ ผู้ที่แสดงพฤติกรรมจิตอาสาเหมือนกัน ย่อมต้องมีแรงจูงใจในการทำงานด้วย กล่าวคือ จิตอาสา หมายถึง การรู้จักเอาใจใส่เป็นธุระ และเข้าร่วมในเรื่องราวส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ มีความสำนึก และยึดมั่นในระบบคุณธรรม และจริยธรรมที่ดีงาม (Sutthirat, 1991 : 13) การทำงานจิตอาสา จึงเป็นการอาสาทำด้วยความสมัครใจ เพื่อส่วนรวมไม่หวังสิ่งตอบแทน โดยมีเป้าหมาย

ของการทำงาน คือ ความสำเร็จและมีความสุขกับงานที่ทำ แรงจูงใจในการทำงานจิตอาสา จึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญในตัวของผู้บุคคลที่จะทำให้ทุกคนคำนึงถึงส่วนรวม ซึ่งอยู่เหนือความเป็นส่วนตัว เป็นการกระทำที่ถูกต้องได้ชื่อว่าทำความดีเพราะเห็นคุณค่าของความดี จิตอาสาจึงทำให้ทุกคนในสังคมสามารถอยู่ร่วมกันได้

ดังนั้น การศึกษาทำความเข้าใจให้ละเอียดลึกซึ้งเรื่องแรงจูงใจ จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยให้เข้าใจถึงพฤติกรรม และวิธีการในการสร้างแนวทางเพื่อเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทิศทางที่ดี ในบทความนี้จะได้ศึกษาแรงจูงใจในพระพุทธศาสนากับการทำงานจิตอาสา เพื่อให้แรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาเป็นไปอย่างถูกต้อง มุ่งหวังประโยชน์และความอยู่ดีมีสุข เพื่อผู้อื่น และสังคมด้วยความบริสุทธิ์ใจ ปราศจากความเห็นแก่ตัว ผู้เขียนจะได้นำเสนอตามลำดับต่อไป

2. ความหมายของแรงจูงใจทั่วไป

แรงจูงใจเป็นพลังผลักดันให้คนมีพฤติกรรม และยังกำหนดทิศทางเป้าหมายของพฤติกรรมนั้นด้วย คนที่มีแรงจูงใจสูงจะพยายามในการกระทำไปสู่เป้าหมาย โดยไม่ลดละแต่คนที่มีแรงจูงใจต่ำจะไม่แสดงพฤติกรรมหรือไม่ก็อาจจะล้มเลิกการกระทำก่อนบรรลุเป้าหมาย คำว่า แรงจูงใจ จึงมีการให้ความหมายไว้ต่างกัน ดังนี้

แรงจูงใจ (Motivation) เป็นคำสำคัญที่มีความหมายในฐานะที่เป็นตัวกำหนดพฤติกรรม ดังนั้น แรงจูงใจ จึงหมายถึงแรงกระตุ้นหรือแรงผลักดันให้เกิดพฤติกรรม เป็นแรงที่ให้พลังงาน

กระตุ้นร่างกายให้กระทำพฤติกรรม โดยเป็นแรงกระตุ้นที่มีการกำหนดทิศทางไว้ว่าจะทำพฤติกรรมออกไปอย่างไร แบบใด (Waranusanuttigun, 2003 : 157)

แรงจูงใจ หมายถึง บางสิ่งบางอย่างที่อยู่ในตัวของผู้บุคคลที่มีผลทำให้บุคคลต้องกระทำหรือเคลื่อนไหว หรือมีพฤติกรรม ในลักษณะที่มีเป้าหมาย (Walters, 1978 : 218) กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือแรงจูงใจ เป็นเหตุผลของการกระทำนั่นเอง

แรงจูงใจ หมายถึง สภาวะที่อยู่ในตัวที่เป็นพลัง ทำให้ร่างกายมีการเคลื่อนไหวไปในทิศทางที่มีเป้าหมายที่ได้เลือกไว้แล้ว ซึ่งมักจะเป็นเป้าหมายที่มีอยู่ในภาวะสิ่งแวดล้อม (Loundon and Bitta, 1988 : 368) จากความหมายนี้จะเห็นได้ว่า แรงจูงใจจะเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ประการ คือ 1) เป็นกลไกที่ไปกระตุ้นพลังของร่างกายให้เกิดการกระทำ และ 2) เป็นแรงบังคับให้กับพลังของร่างกายที่จะกระทำอย่างมีทิศทาง

จากความหมายดังกล่าว สรุปได้ว่า แรงจูงใจ (Motive) หมายถึง สภาวะที่เป็นแรงกระตุ้นเป็นพลังหรือเป็นกระบวนการที่สร้างกระตุ้นขึ้นและผลักดัน ให้บุคคลเกิดพฤติกรรมหรือแสดงพฤติกรรมออกมา ทั้งที่เป็นพฤติกรรมโดยสัญชาตญาณและพฤติกรรมจากการเรียนรู้ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่แรงจูงใจนั้นต้องการ

3. ความหมายของแรงจูงใจในพระพุทธศาสนา

1. ความหมายเฉพาะ แรงจูงใจในพระพุทธศาสนานั้น ไม่ปรากฏว่ามีการบัญญัติศัพท์หรือให้ความหมายไว้อย่างชัดเจน แต่สามารถเทียบ

เคียงถึงความหมายของแรงจูงใจในลักษณะที่ส่งผลให้เกิดการกระทำหรือการแสดงออกของมนุษย์ ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับความอยาก ความปรารถนา หรือความต้องการเมื่อกล่าวถึงความอยากนี้ โดยพื้นฐานของมนุษย์ปุถุชนทั่วไปนั้น มนุษย์มีความต้องการ มีความปรารถนาไม่มีที่สิ้นสุดเพื่อไม่ให้เกิดความสับสนในเรื่องการใช้คำที่หมายถึง ความอยากหรือความต้องการนี้ ก่อนอื่นจึงทำความเข้าใจให้กระจ่างชัดก่อนว่า คำศัพท์ที่มีความหมายครอบคลุมความอยากได้ในต่างๆ ใช้คำว่า “ฉันทะ” แปลว่า ความพอใจคือความต้องการที่จะทำ ใฝ่ใจรักจะกระทำสิ่งนั้นอยู่เสมอและปรารถนาจะกระทำให้ได้ผลยิ่งๆ ขึ้นไป (Phra Bramagunabhorn (P.A. Payutto), 2016 : 160) ฉันทะ หมายถึง ความอยากหรือความต้องการมีทั้งที่เป็นกุศลและที่เป็นฝ่ายอกุศล แบ่งออกเป็น 3 ประเภท มีดังนี้ 1) ตัณหาฉันทะ คือตัณหาหรือฉันทะที่เป็นตัณหาฝ่ายชั่วหรือฝ่ายอกุศล 2) กัตตุกัมมยาตาฉันทะ คือ ความใฝ่ใจ เพื่อจะทำได้แก่ ความต้องการทำหรืออยากทำ บางทีถือเป็นค่ากลางๆ คือ ใช้ในทางดีก็ได้ชั่วก็ได้ แต่มักจัดรวมเข้าเป็นฝ่ายดี และ 3) กุศลธรรมฉันทะในกุศลธรรมหรือธรรมฉันทะที่เป็นกุศล เป็นฝ่ายดีงามหรือกุศล มักเรียกสั้นๆ เพียงว่า กุศลธรรมฉันทะ (ความรักดี ความใฝ่ดี) หรือธรรมฉันทะ (ความรักธรรมหรือความใฝ่ธรรม) (Phra Bramagunabhorn (P.A. Payutto), 2016 : 978)

ดังนั้น ความหมายของแรงจูงใจในพุทธศาสนา คือ ความอยาก ความปรารถนาหรือความต้องการ แบ่งออกเป็น 2 อย่าง คือ 1) แรงจูงใจฝ่าย

ไม่ดี คือ ความพอใจ ชอบใจ อยาก รักใคร่ ต้องการไม่ดี ไม่สบาย ไม่เกื้อกูล เป็นอกุศล เรียกว่า ตัณหา และ 2) แรงจูงใจฝ่ายดี คือ ความพอใจ ชอบใจ อยาก รักใคร่ ต้องการที่ดีงาม สบายเกื้อกูลเป็นกุศล เรียกว่า ฉันทะ

2. กระบวนการของแรงจูงใจในพระพุทธศาสนา คำว่า แรงจูงใจ ตามความหมายทางจิตวิทยาตะวันตก โดยทั่วไปนั้น หมายถึง สิ่งซึ่งควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์อันเกิดจากความต้องการอันจำเป็น พลังกดดันหรือความปรารถนาที่จะพยายามดิ้นรนเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ถ้าพิจารณาจากความหมายในลักษณะนี้ จะพบว่าในพระพุทธศาสนานั้น ความอยาก ความปรารถนาหรือความต้องการเป็นแรงจูงใจในการกระทำของมนุษย์หรือทำกรรมต่างๆ มี 2 อย่าง ได้แก่ ฉันทะ และตัณหา (Phra Bramagunabhorn (P.A. Payutto), 2016 : 979) ซึ่งแรงจูงใจทั้ง 2 อย่างนี้ จะมีกระบวนการอย่างไรมีอธิบาย ดังนี้

2.1 แรงจูงใจที่เป็นฉันทะในที่นี้หมายถึง กุศลธรรมฉันทะ แปลว่า ฉันทะในกุศลธรรม คือ ความพอใจ ความชอบ ความอยากในสิ่งที่ดีงามหรือในสิ่งที่เป็นผลดี เกื้อกูลแก่ความเจริญงอกงามในทางที่เป็นไปเพื่อประโยชน์สุข ทั้งแก่ตนและคนอื่นหรือเรียกสั้นๆ ว่า “ธรรมฉันทะ” ที่แปลว่า ฉันทะในธรรมหรือฉันทะในความจริง ฉันทะในความดีงามหรือความต้องการความจริง ต้องการความดีงามหรืออธิบายโดยรวมความได้ว่า ฉันทะคือการต้องการรู้ความจริง ต้องการทำให้สิ่งที่ดีงามหรือภาวะที่ดีงามเกิดมีขึ้น อยากทำให้สิ่งที่

ประโยชน์สำเร็จผลเป็นจริงขึ้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ฉันทะ สัมพันธ์กับการกระทำ คือ การกระทำ เพื่อให้รู้ความจริง และการกระทำเพื่อสร้างภาวะที่ดีงามหรือทำให้สิ่งที่ดีงามเกิดขึ้นนั้น คือ ฉันทะ จะมียุทธวิธีประกอบที่สำคัญคือ การพิจารณาอย่างละเอียดถี่ถ้วน อย่างถูกวิธีหรือเรียกว่า โยนิโส มนสิการ หรือการคิดแบบคาย คิดถูกวิธี รู้จักคิด หรือคิดเป็น ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ฉันทะอยู่ใน กระบวนการธรรมฝ่ายปัญญาและตั้งต้น เมื่อมีการใช้ ปัญญานั้นเอง (Phra Bramagunabhorn, (P.A. Payutto), 2016 : 987) ฉันทะ จึงเป็นภาวะจิต ที่ยินดี พอใจตลอดจนต้องการให้เกิดมีความดำรง อยู่ด้วยดีของสิ่งทั้งหลาย ตามสภาวะที่ควรจะเป็น จะมีของมัน ในภาวะอันดีงามของสิ่งที่ดีนั้นๆ ความ ต้องการให้สิ่งทั้งหลายดำรงอยู่ในภาวะที่ดีที่ถูกต้อง ที่องงามเรียบร้อยที่สุขสมบูรณ์ของมัน ซึ่งใน สภาวะจิตเช่นนี้ ไม่มีความอยากเสวยสุขเวทนา หรือความนึกคิดผูกพันกับตัวตนเข้าไปเกี่ยวข้องเลย ถือเป็นกระบวนการแห่งกุศลธรรมที่บริสุทธิ์ ซึ่งกระบวนการเช่นนี้ไม่เกิดขึ้นเองลอยๆ แต่จะ ต้องมีความคิดหรือความรู้ ความเข้าใจ เข้ามา เกี่ยวข้อง กล่าวคือ ความรักในความดี และสิ่งที่ดี หรือการกำหนดได้ว่าอะไรเป็นสิ่งที่ดี ต้องอาศัย ความรู้ คุณค่าของสิ่งหรือภาวนานั้นต่อชีวิตหรือ รู้ความจริงเกี่ยวกับสิ่งนั้นก่อน

เมื่อบุคคลมีฉันทะเป็นแรงจูงใจ ต้องการ ภาวะที่เป็นผลของการกระทำโดยตรง อันเป็นเหตุ ให้เขามีความต้องการทำ จึงส่งผลในทางตรงข้าม กับตัณหา กล่าวคือ ทำให้ตั้งใจทำงาน นำไปสู่ความ ประณีต ดีเลิศของงาน เพราะนิสสัยไผ่สัมฤทธิ์

ทำจริงจัง เองงานสู้งาน มีความสุจริต อดทน ซื่อตรงต่องาน ซื่อตรงต่อเหตุผล ที่เป็นไปตามกฎ ธรรมชาติ เกิดความพอดีระหว่างการกระทำกับผล ที่พึงประสงค์ นอกจากนี้เนื่องจากผู้ทำด้วยฉันทะ ต้องการผลของการกระทำโดยตรงและต้องการ ทำให้ผลนั้นเกิดขึ้น รวมทั้งเขาย่อมได้ประจักษ์ผล ที่เกิดต่อเนื่องไปกับการกระทำ ซึ่งทำให้เขาได้รับความพึงพอใจ ความอึดใจ ปิติ ปราโมทย์ ความสุข และความสงบ ตั้งมั่นของจิตใจนั่นเอง

2.2 แรงจูงใจที่เป็นต้นหาคำว่า ตัณหา แปลว่า ความกระหาย ความทะยาน ความอยาก ความแส่นหา ความร่น ความร่าน ความกระสับ กระส่าย ความกระวน กระวาย ไม่รู้อิ่ม โดยตัณหา แยกออกได้เป็น 3 ประเภท คือ 1) ความกระหาย อยากได้อารมณ์ที่น่าชอบใจมาเสพเสวยปรนเปรอ ตนหรือความทะยานอยากในกาม เรียกว่า “กามตัณหา” 2) ความกระหายอยากในความถาวร มั่นคง มีอยู่คงอยู่ตลอดไปของตน หรือความทะยาน อยากในภพ เรียกว่า “ภวตัณหา” และ 3) ความ กระหายอยาก ในความดับสิ้นขาดสูญแห่งตนหรือ ความทะยานอยากในวิภพ เรียกว่า “วิภวตัณหา” สามอย่างนี้ เรียกว่า ความอยากในกาม ในภพและ ในวิภพ ฉะนั้น ตัณหา คือ ความกระหายอยากใน สิ่งที่ให้เวทนา หรือความกระหายอยากได้อารมณ์ ในสิ่งที่ชอบใจมาเสพเสวยเวทนาอันอร่อย พุดสั้นๆ ว่าอยากได้ อยากเอา (Phra Bramagunabhorn (P.A. Payutto), 2016 : 985)

เมื่อพิจารณา ตัณหา ทั้ง 3 นี้ทำให้เราเห็น ภาพของความเกี่ยวเนื่องถึงกันและสามารถอธิบาย ได้กับทุกเรื่องที่มีมนุษย์อยากได้ อยากมี อยากเป็น

อยากครอบครอง หรือเมื่อเบื่อหน่าย ก็อยากที่จะเปลี่ยนสิ่งนั้น ซึ่งมนุษย์ต้องประสบพบอยู่เสมอว่าอยากได้อะไรอยากมีอยากเป็น อยากที่จะครอบครองในสิ่งของที่ตนมีอยู่นั้นหรือภาวะที่ตนเป็นอยู่ ยั่งยืนอยู่กับตนไปนานๆ เพราะยึดถือว่าเป็นของตน เมื่อเกิดความเบื่อหน่ายกับสิ่งนั้นๆ เกิดความทุกข์ใจอยากให้สิ่งที่ตนมีอยู่พ้นไป อยากทิ้งไปเพื่อไปครอบครองสิ่งใหม่อีก วณเวียนอยู่อย่างนี้เรื่อยไป เป็นธรรมดาของมนุษย์ปุถุชน ซึ่งค้นหาเหล่านี้เป็นตัวกำกับกับการดำเนินชีวิตส่วนใหญ่ของมนุษย์

หลักสำคัญเกี่ยวกับการเกิดขึ้นของ ตัณหา คือ ตามหลักปฏิจจสมุปบาท (Thai Tipitaka 5/1/1) ตัณหา เกิดจากเวทนาเป็นปัจจัย โดยมี อวิชชา หรือความไม่รู้เป็นมูลราก ในความหมายนี้ การเกิดขึ้นของตัณหานั้น เป็นกระบวนการปกติของมนุษย์ปุถุชนที่ยังมีกิเลส คือ ความกระหายอยาก ในสิ่งที่ให้ เวทนา หรือความกระหายอยาก ในอารมณ์ที่ชอบใจหรือในกามคุณทั้งหลาย เริ่มต้นจากการที่มนุษย์ได้ประสบกับสิ่งเร้าภายนอก ซึ่งเรียกว่า อายตนะภายนอก ได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ กระทบตัวเรา นอกจากนี้ยังรวมทั้ง เรื่องที่เราคิดขึ้นเอง หรือธรรมารมณ์ และเมื่ออายตนะภายใน ภายนอก กระทบกัน สิ่งที่ทำหน้าที่รับรู้คือ วิญญาณ ทั้ง 3 อย่างนี้ รวมเรียกว่า ผัสสะ จาก ผัสสะ นี้ทำให้เกิด เวทนา คือ ความรู้สึกอารมณ์ขึ้น ซึ่งมี 3 อย่าง คือ สุขเวทนา ความรู้สึกสุขกาย สุขใจ ทุกขเวทนา ความรู้สึกไม่สบายกาย ไม่สบายใจ อทุกขมสุขเวทนา ความรู้สึกเฉยๆ ไม่สุข ไม่ทุกข์ จากเวทนานี้ก่อให้เกิด ตัณหา คือ ความทะยานอยาก ความปรารถนาขึ้น (Thai

Tipitaka 16/258/131) ซึ่งตัณหาจึงเป็นตัวก่อให้เกิดพฤติกรรมต่างๆ อันจะนำไปสู่ผลแห่งการกระทำแล้วก็ไม่หยุดยั้งแค่นั้น ตัณหาหรือความอยาก ของมนุษย์จะเป็นวงจรหมุนไปเรื่อย (Phra Bramagunabhorn (P.A. Payutto), 2016 : 985)

ดังนั้น กระบวนการเกิดขึ้นของแรงจูงใจ คือ ตัณหาเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ ให้กระทำไปตามความอยาก โดยมีจุดเริ่มต้นจากสิ่งเร้าภายนอกรวมทั้งจากภายใน อันเกิดจากการคิดเองก็ได้ การมีแรงจูงใจฝ่ายไม่ดี ย่อมส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของมนุษย์ในเรื่องอื่นๆ ตามมา ไม่ว่าจะเป็นความอยากได้ของคนอื่น ความไม่สมหวัง ล้วนนำไปสู่ผลร้ายทางจิตใจที่รุนแรงให้เกิดความคับใจ ผลร้ายทางจิตข้อนี้ เป็นสิ่งที่สำคัญ ทำให้ก่อปมปัญหาให้กับตนเองและสังคม เหล่านี้ล้วนเป็นผลที่เกิดจากแรงจูงใจฝ่ายไม่ดี เมื่อบุคคลแสดงพฤติกรรมออกไปด้วยแรงจูงใจอย่างนี้ ย่อมส่งผลให้เขาได้รับความเดือดร้อน ความทุกข์ทรมานไม่ได้รับประโยชน์อย่างแท้จริง แม้การกระทำบางอย่างอาจไม่มีคนเห็น แต่ผู้กระทำย่อมรู้ตัวเอง ความเดือดร้อนใจของตนย่อมมี ฉะนั้น ตัณหาเป็นความหมายที่ไม่ดีไม่ควรทำให้เกิดขึ้น ควรหาวิธีลดละ และควบคุมไม่ให้เกิดขึ้นอีก

จะเห็นได้ว่า แรงจูงใจในพระพุทธศาสนา โดยธรรมชาติของมนุษย์ย่อมมีแรงจูงใจทั้ง ฝ่ายดี และฝ่ายไม่ดี ซึ่งการกระทำที่ติงามกิจกรรมทุกอย่างที่เป็นไป เพื่อแก้ปัญหาของมนุษย์ตลอดจน การบรรลุจุดหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา จะต้องอาศัยแรงจูงใจ ฝ่ายดี ที่เรียกว่า ฉันทะ เช่นเดียวกับการกระทำที่ไม่ดี หรือกิจกรรม

ที่ก่อปัญหาและสร้างความทุกข์ ทุกอย่างย่อมถูกกระตุ้นด้วยแรงจูงใจ ฝ่ายไม่ดี ที่เรียกว่า ตัณหาที่มีความไม่รู้เป็นตัวตั้งต้น ซึ่งกระบวนการเหล่านี้ถือว่าเป็นเรื่องที่ต้องสร้างขึ้นมิใช่เกิดขึ้นมาเอง สิ่งที่สำคัญ คือ มนุษย์ต้องฝึกฝนสร้างแรงจูงใจที่ดีอยู่เสมอ เพราะมีเช่นนั้นจะถูกควบคุมด้วยอำนาจของความอยาก ซึ่งเป็นแรงจูงใจฝ่ายไม่ดีได้ง่าย ฉะนั้น สิ่งสำคัญจึงอยู่ที่การสร้างแรงจูงใจฝ่ายดีให้เกิดขึ้นบ่อยๆ ไม่ให้แรงจูงใจฝ่ายไม่ดีเกิดขึ้น ซึ่งในทางพระพุทธศาสนายอมรับว่ามนุษย์สามารถที่จะพัฒนาได้ แม้มนุษย์จะแสดงพฤติกรรมออกมาตามความต้องการ หรือตามแรงจูงใจฝ่ายไม่ดี แต่มนุษย์ก็สามารถที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมโดยเปลี่ยนแรงจูงใจฝ่ายไม่ดี ให้เกิดแรงจูงใจฝ่ายดีได้ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของพฤติกรรม เมื่อคิดดีย่อมนำไปสู่การกระทำที่ดี และด้วยการฝึกฝนอย่างนี้ จึงทำให้สังคมมนุษย์พัฒนาขึ้นเรื่อยๆ

ดังนั้น ตัณหา จึงเป็นสิ่งที่พึงละ และฉันทะ มุ่งประะประโยชน์ที่ต้องการทำให้ถึงมสมบูรณ์เต็มสภาวะ ฉันทะ จึงเป็นสิ่งที่พึงกระทำนั่นเอง การที่จะสร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้นนั้นจึงต้องเข้าใจเรื่อง ตัณหา และฉันทะให้ถูกต้อง ซึ่งจะทำให้เกิดประโยชน์ตนและส่วนรวมได้อย่างแท้จริงแก่ชีวิต เมื่อเข้าใจความหมาย และกระบวนการของแรงจูงใจในทางพระพุทธศาสนาแล้ว ผู้เขียนจะได้อธิบายถึงความหมายความสำคัญของจิตอาสา

4. ความหมาย ความสำคัญของจิตอาสา

1. ความหมายของจิตอาสา คำว่า จิตอาสา มาจากศัพท์ 2 ศัพท์ คือ คำว่า “จิต”

หมายถึง ธรรมชาติที่รู้อารมณ์ สภาพที่นึกคิด ความคิด ใจ กับ คำว่า “อาสา” หมายถึง ความหวัง ความต้องการ การรับทำโดยเต็มใจ สมัยคร แสดงตัวขอรับทำการนั้น (Phra Bramagunabhorn (P.A. Payutto), 2016 : 558) จิตอาสา จะมีลักษณะเดียวกันกับจิตสำนึก (ความรู้สึกดี หรืออยากตอบแทนสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง สังคม โลก มวลมนุษย์) หรือภาวะที่จิตตื่น และรู้ตัวสามารถตอบสนองต่อสิ่งเร้า จากประสาทสัมผัสทั้ง 5 คือ รูป เสียง กลิ่น รส และสิ่งที่สัมผัสได้ด้วยกาย จิตสาธารณะ จิตสำนึกสาธารณะ จิตบริการ จิตอาสา จิตสำนึกทางสังคม คำศัพท์เหล่านี้ มีลักษณะมีความหมายคล้ายคลึงกัน หรือปฏิบัติในแง่เดียวกัน (Phra Paisal Wisarlo, 2006 : 7) ฉะนั้น จิตอาสา หมายถึง การทำงานด้วยความสนใจ ไม่มุ่งผลประโยชน์ตอบแทนเป็นการกระทำที่เกิดจากใจ งานที่ทำนั้นเป็นงาน เพื่อส่วนรวมหรือเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น

2. ความสำคัญของจิตอาสา การทำความดีด้วยจิตอาสา เพื่อช่วยเหลือผู้อื่นและสังคมนี้ สะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าอย่างมากมายที่เกิดขึ้น เมื่อคนในสังคมได้เรียนรู้ฝึกฝน เพื่อที่จะลดละความเห็นแก่ตัวลง จิตอาสา จึงมีความสำคัญและจำเป็นต่อการอยู่ร่วมกันในสังคม จิตอาสา จึงเป็นการพัฒนาตนเองให้มีความเก่งกล้าสามารถในการงานนั้น นอกจากจะเกิดผลภายนอก คือ การที่เรามีความชำนาญมากขึ้น ทำอะไรได้ดีขึ้น เราจะมีผลตอบแทนให้ หรือจะไม่มีก็แล้วแต่ แต่เรารู้สึกในตัวเองของเรา เราทำไปแล้วเราก็สบายใจ อิ่มใจ (Phra Dhammapidok (P.A. Payutto),

2004 : 2) ฉะนั้น ความสำคัญของจิตอาสาเป็นการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถในกิจการงานนั้น จิตอาสา จึงเป็นความสำนึกที่มีต่อสังคมส่วนรวมเกิดแรงกระตุ้น คือ ศรัทธาในการทำงาน มีความมั่นใจเห็นคุณค่าเห็นประโยชน์ของงานนั้น โดยการแสดงออกทางพฤติกรรมที่มีผลต่อตนเองและสังคม กล่าวคือ ทำให้สังคมรู้จักแบ่งปัน มีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ทำให้สังคมน้อยอยู่และเป็นสังคมคุณภาพที่ทุกคนสามารถอยู่ร่วมกันได้ พึงพาอาศัยซึ่งกันและกัน ผู้ที่จะทำงานจิตอาสาย่อมมีแรงจูงใจในการทำงานด้วย ดังจะได้กล่าวในลำดับต่อไป

5. แรงจูงใจในพระพุทธศาสนากับการทำงานจิตอาสา

การที่บุคคลจะตั้งใจทำงานหรือกระทำสิ่งใดหรือไม่ ต้องขึ้นอยู่กับแรงจูงใจของบุคคลผู้นั้นเป็นสำคัญ ผู้ที่แสดงพฤติกรรมจิตอาสาก็เช่นกัน ย่อมต้องมีแรงจูงใจในการทำงานด้วย การศึกษาเรื่องแรงจูงใจ จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยให้เข้าใจถึงพฤติกรรม และวิธีการเพื่อเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทิศทางที่ต้องการ แรงจูงใจจึงมีความสำคัญในฐานะที่เป็นตัวกำหนดพฤติกรรม จากการที่ได้ศึกษาแรงจูงใจในพระพุทธศาสนา ทั้ง 2 ประการ คือ แรงจูงใจที่เป็นฉันทะ และแรงจูงใจที่เป็นตัณหา ทำให้ได้ทราบว่า การมีฉันทะหรือมีตัณหาเป็นแรงจูงใจในการกระทำ ก่อให้เกิดผลในทางจริยธรรมหรือผลในทางปฏิบัติแตกต่างกันออกไปได้มาก และเมื่อนำมาวิเคราะห์กับการทำงานจิตอาสา ซึ่งเป็นงานที่สมัครใจช่วยเหลือผู้ประสบความทุกข์

หรือเดือดร้อนหรือเป็นการทำงาน ที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นและสังคม ซึ่งเป็นจิตที่ปรารถนาจะช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ในรูปแบบต่างๆ โดยไม่หวังสิ่งใดตอบแทน จะพบว่ามีความหมายใกล้เคียงกับลักษณะของแรงจูงใจที่เป็นฉันทะ ซึ่งเป็นภาวะจิตที่ยินดี พอใจ ต้องการให้เกิดมีความดำรงอยู่ด้วยดีของสิ่งทั้งหลาย ตามสภาวะที่ควรจะเป็นของสิ่งนั้น และเป็นแรงจูงใจหรือความปรารถนาที่มุ่งประโยชน์ที่เป็นภาวะที่ดีงามของการกระทำนั้นๆ หรือสิ่งนั้นๆ โดยไม่มีจุดมุ่งหมายเพื่อตนหรือเพื่อสนองความสุขของตน (Phra Dhammapidok (P.A. Payutto), 1998 : 510)

เมื่อพิจารณาความเกี่ยวเนื่องของฉันทะกับการทำงานจิตอาสาที่เห็นชัดเจน อธิบายได้ว่า กระบวนการของแรงจูงใจที่เป็นฉันทะ ก็คือการรู้จักคิดหรือการคิดถูกวิธี ซึ่งก็คือ การคิดพิจารณาทำความเข้าใจโดยตลอดมองเห็นสิ่งที่ดี และมีความค่าของสิ่งหรือภาวนานั้นๆ จิตก็จะนุ่มไปหา คือ มีความยินดี พอใจ มีความมุ่งมั่น ต้องการให้เกิดสิ่งหรือภาวะที่ดีงามตามความเป็นจริงนั้นและถ้าสิ่งนั้นยังไม่บรรลุเป้าหมาย และคุณค่าอันสมบูรณ์ก็ย่อมเกิดมีฉันทะที่จะกระทำให้สำเร็จตามนั้น อย่างไรก็ตามสำหรับปุถุชนทั่วไปอาจมีบ้างบางเวลาที่จิตใจของปุถุชนนั้นว่างโล่ง โปร่งเบา และคิดถูกทาง หรือถูกวิธี ตามสภาวะและเหตุผลตัดโอกาสของอวิชชา ตัณหา แล้ว ปัญญา บริสุทธิ์ก็จะเข้ามา และเป็นปัจจัยก่อให้เกิดความกรุณาขึ้น แต่สำหรับพระอรหันต์ทั้งหลายมีพระพุทธเจ้าเป็นต้น เมื่อสิ้นอวิชชา ตัณหาหรือกิเลสทั้งปวงแล้ว พลังกำกับ และนำการกระทำของท่านก็ คือ ปัญญา

และกรุณา ก่อให้เกิดงานอันยิ่งใหญ่ที่ เรียกว่า พุทธกิจ (Thai Tipitaka 30/667/332) นั้นเอง ซึ่งภาวะจิตที่มีความเมตตาและกรุณานี้ เป็นพื้นฐานสำคัญของความหมายของ จิตอาสา การมีจิตที่ประกอบไปด้วยความเมตตา กรุณา และปรารถนาจะช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความบริสุทธิ์ใจและเสียสละโดยไม่หวังผลตอบแทนแก่ตน ฉะนั้น ภาวะจิตที่มีความเมตตา และ กรุณา นี้ มีผู้กล่าวไว้ว่า เมตตา ยังต้องอาศัย ฉันทะ (กัตตุกัมมยตาฉันทะ) (Phra Dhammapidok (P.A. Payutto), 1998 : 509) เป็นจุดเริ่มต้น เป็นที่ตั้งต้น หรือเป็นตัวเริ่มอีกด้วย หรือกล่าวได้ว่า เมตตา ซึ่งเป็นลักษณะของจิตที่เป็นความอยากในฝ่ายกุศลที่ต้องการนำประโยชน์สุขเข้าไปให้ผู้อื่น ส่วนฉันทะเป็นความอยากในฝ่ายกุศลที่เกี่ยวข้องกับทุกสิ่งทุกอย่างนั้น คือ การมีจิตที่ยินดีพอใจ หรือต้องการให้สิ่งทั้งหลายดำรงอยู่ในภาวะที่ดีที่ถูกต้องที่สุขสมบูรณ์ แต่ถ้าภาวะหรือสิ่งนั้นๆ ยังไม่เป็นเช่นนั้นก็ต้องการทำให้มีให้เป็นอย่างนั้นด้วย

จะเห็นได้ว่า มีความสอดคล้องกับลักษณะของการทำงานจิตอาสาที่เป็นการทำงานเพื่อประโยชน์สุขของผู้อื่นและสังคม โดยไม่ได้หวังสิ่งใดตอบแทนเพื่อตนเอง แต่เป็นการมุ่งหมายเพื่อให้งานนั้น เกิดประโยชน์ต่อผู้ที่ได้รับผลของงานนั้นอย่างแท้จริง โดยไม่มีความยึดติด คาดหวังเพื่อตนเอง หรือไม่มีความเห็นแก่ตัว อันจะนำไปสู่การเกิดขึ้นของความทุกข์ในจิตใจจากความยึดมั่นถือมั่นนั้น ดังที่ได้อธิบายไว้แล้วก่อนหน้านี้

เมื่อพิจารณาแล้วการทำงานจิตอาสาที่ถูกต้องหรือที่ควรจะเป็นจะต้องเกิดจากแรงจูงใจที่

เป็นฉันทะที่มุ่งหวังประโยชน์ ความอยู่ดีมีสุขเพื่อผู้อื่นและสังคมด้วยจิตที่มีความเมตตา กรุณา และบริสุทธิ์ใจ อย่างปราศจากความเห็นแก่ตัวหรือปราศจากแรงจูงใจที่เกิดจากตัณหาที่ปรารถนาเสพความสุข และอารมณ์ที่ชบชอม เพื่อตนเป็นสำคัญ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือในการขัดเกลาให้ตนเองและผู้อื่นอยู่ในศีลในธรรม (Sasong, Chanraeng and Punthiya, 2018 : 1-12) แต่ถ้าการทำงานจิตอาสาเป็นการกระทำที่หวังผลตอบแทนแก่ตนเอง อันเกิดมาจากการคาดหวังแบบยึดมั่นถือมั่นด้วยตัณหาแล้ว ย่อมส่งผลให้บุคคลผู้นั้นมีความทุกข์ได้เช่นกัน อันเนื่องมาจากความผิดหวังได้เช่นกัน ฉะนั้น ผู้ที่ทำงานจิตอาสาด้วยแรงจูงใจอันเป็นตัณหา จึงย่อมไม่ได้รับความสุข หรือความพึงพอใจจากการทำงานจิตอาสานั้น หรือแม้ในผลสำเร็จของการทำงานจิตอาสาอย่างแท้จริง แต่กลับต้องเผชิญกับจิตใจที่ร้อนรน กระวนกระวาย ฟุ้งซ่าน วิตกกังวล หรือเกิดความรู้สึกอันเป็นอกุศลธรรมอื่นๆ เช่น ความหวาดกลัว ความอิจฉาริษยา ความระแวงเป็นต้น อันเนื่องมาจากความไม่เป็นอย่างที่ใจยึดถือหรือคาดหวัง หรือการไม่สมหวังดังที่ตนเองต้องการหรือปรารถนาอันจะนำมา ซึ่งผลร้ายทางจิตใจที่รุนแรงก่อให้เกิดความทุกข์ ทรมานใจ และอาจขยายไปเป็นปัญหาต่อชีวิตและสังคมได้

จากความที่กล่าวข้างต้น อธิบายได้ว่า แม้ว่าผู้ที่ทำงานจิตอาสาบางคนมีความตั้งใจที่ดีด้วยแรงจูงใจที่เป็นฉันทะนั้น คือ มุ่งหวังประโยชน์สุขผู้อื่นอย่างแท้จริง แต่ถ้าในระหว่างนั้นมีตัณหาเข้ามาแทรกซ้อนหรือครอบงำในจิตใจ ก็อาจจะ

ทำให้บุคคลผู้นั้นเกิดความขุ่นมัวหม่นหมอง น้อยใจ ขัดเคือง ฟุ้งซ่าน หุนหันและเกิดความทุกข์ขึ้นมาได้ เช่น ถ้าบุคคลนั้นพยายามช่วยเหลือใครสักคนอย่างเต็มที่ แต่คนที่ได้รับการช่วยเหลือไม่ได้มีชีวิตที่ดีขึ้นอย่างที่คาดหวัง หรือคนที่ได้รับการช่วยเหลือไม่ได้กระตือรือร้นที่จะนำความช่วยเหลือนั้นไปใช้ให้เป็นประโยชน์ ก็อาจเป็นเหตุให้บุคคลที่ให้การช่วยเหลือ หรือคนที่มีเจตนาที่ดีนั้นเกิดความทุกข์ได้ หรือในกรณีที่คนที่ทำงานจิตอาสาบางคนทำงานด้วยแรงจูงใจที่เป็นฉันทะ ในตอนเริ่มต้นมีความรักในความดีงามแห่งชีวิต อยากที่จะสร้างความดีงาม หรือช่วยเหลือให้เกิดความดีงามและสุขสมบูรณ์แก่ผู้อื่น แต่ในระหว่างของการกระทำนั้นจิตใจขาดสติ จนเกิดเป็นความรัก และยึดมั่นถือมั่นในความดีของตน จนเป็นเหตุให้บุคคลผู้นั้นเกิดความวิตกกังวลเกี่ยวกับการรักษาความดีงาม และความบริสุทธิ์แห่งชีวิตของตน หวั่นกลัวต่อเหตุหม่นหมองทั้งหลาย หรือกลัวถูกคนเข้าใจผิดจนเกิดเป็นความทุกข์ใจขึ้นได้ หรือบางคนมีความตั้งใจ และต้องการอย่างแรงกล้าที่จะสร้างสรรค์สังคมให้ดีงาม แต่ทำไม่ได้อย่างที่ใจปรารถนา หรือเกิดอุปสรรคขึ้น ก็อาจนำไปสู่การขัดเคืองใจด้วยความยึดมั่นในความเห็นของตนว่าถูกต้อง และอาจใช้วิธีรุนแรงเพื่อเปลี่ยนแปลงสังคมหรือบังคับ หรือปราบปรามผู้ที่คิดว่าเป็นอุปสรรคขัดขวางนั้นด้วยโทสะ โดยไม่มีความรัก หรือความปรารถนาที่ดีงามแก่ชีวิตของคนเหล่านั้นอย่างแท้จริง

ดังนั้น ผู้ที่ทำงานจิตอาสาแม้ว่าจะมีความปรารถนาดีที่เป็นฉันทะในตอนเริ่มต้น แต่หากปล่อยให้เกิดตัณหาเข้ามาครอบงำจิตใจย่อมนำไป

สู่การคาดหวัง และยึดมั่นถือมั่นในผลของการกระทำ เพื่อสนองความต้องการของตนเอง ซึ่งเมื่อผลที่ปรากฏออกมาไม่เป็นไปตามตั้งใจที่คาดหวังก็ย่อมเกิดความผิดหวัง และก่อเกิดเป็นความทุกข์ขึ้นมาได้นั่นเอง ถ้าอธิบายในแง่มนุญ การทำงานจิตอาสา หรือการทำความดี โดยไม่มีความทุกข์ก็ทำได้ โดยการพิจารณาให้เห็นถึงคุณค่าที่แท้จริงของการทำงานจิตอาสาอย่างเป็นอิสระ จากความรู้สึกที่ถูกใจและไม่ถูกใจ จนตระหนักว่าสิ่งที่จะทำนั้น เป็นสิ่งที่มีคุณค่าเป็นคุณประโยชน์แท้จริง จากนั้นก็จะเกิดความมุ่งมั่นที่จะทำให้สิ่งที่ดีงามนั้นเกิดเป็นจริงขึ้นมา

นอกจากนี้ การทำงานจิตอาสาที่เกิดจากแรงจูงใจที่เป็นฉันทะ จะไม่ก่อให้เกิดความทุกข์ เพราะผู้ที่ทำงานด้วยฉันทะ ได้เริ่มต้นการกระทำมาจากความคิด หรือความเข้าใจแบบมีเหตุผล และตระหนักว่าการกระทำจะสำเร็จผลหรือไม่ ย่อมเป็นไปตามเหตุผล หรือเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งที่ควบคุมได้และควบคุมไม่ได้ ฉะนั้น จึงไม่ควรยึดมั่นถือมั่นและยอมรับในผลที่ตรงกับเหตุและไม่เกิดความทุกข์ จากผลของการทำงานนั้นนั่นเอง

6. สรุป

แรงจูงใจ เป็นสภาวะที่เป็นพลังผลักดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมา เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่แรงจูงใจนั้นต้องการ แรงจูงใจในพระพุทธศาสนาจึงเป็นลักษณะที่ส่งผลให้เกิดการแสดงออกของมนุษย์ ในการทำกรรมต่างๆ ซึ่งเกิดจากความอยาก หรือความต้องการ แบ่งออกเป็นสองอย่าง ได้แก่ ประการแรก แรงจูงใจฝ่ายดี

หมายถึง ความอยาก ความต้องการที่ต้องการรู้ ความจริง ต้องการทำให้สิ่งที่ดีงาม อยากทำให้สิ่งที่เป็นคุณประโยชน์สำเร็จผลเป็นจริงขึ้น เป็นสิ่งที่ควรส่งเสริมแรงจูงใจด้านนี้ให้เกิดให้มีขึ้น ด้วยการพิจารณาอย่างละเอียดถี่ถ้วน หรือรู้จักคิดอย่างถูกวิธีหรือคิดเป็น จะทำให้เกิดแรงจูงใจได้อย่างถูกต้อง ประการที่สอง แรงจูงใจฝ่ายไม่ดี หมายถึง ความอยากหรือความต้องการ ที่ทำแล้วก่อให้เกิดปัญหาไม่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม เป็นพฤติกรรมที่ไม่ควรทำให้เกิดขึ้น หรือเมื่อเกิดขึ้นแล้วควรหาวิธีลดละ และควบคุมไม่ให้เกิดขึ้นอีก และในทางพระพุทธศาสนายอมรับว่ามนุษย์สามารถที่จะพัฒนาตนเองได้ โดยปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ด้วยการสร้างแรงจูงใจฝ่ายดี เมื่อคิดดีย่อมนำไปสู่การกระทำที่ดี และด้วยการฝึกฝนอย่างนี้ จึงทำให้สังคมมนุษย์พัฒนาขึ้น ส่วนการ

ทำงานจิตอาสา หมายถึง การทำงานด้วยความสมัครใจ ไม่มุ่งผลประโยชน์ตอบแทน เป็นการกระทำที่เกิดจากใจ งานที่ทำนั้นเป็นงานเพื่อส่วนรวม หรือเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น เป็นการกระทำที่เกิดจากใจของตนอย่างมีความสุข และความสำเร็จคือ เป้าหมายที่ตนเองต้องการ โดยให้กิจที่ทำเพื่อผู้อื่นรวมถึงความยากลำบากและอุปสรรคต่างๆ ที่ต้องพบเจอก็ถือเป็นการเรียนรู้และเป็นโอกาสในการฝึกฝนพัฒนาตนเอง เพื่อลดละความเห็นแก่ตัว ฉะนั้น แรงจูงใจในทางพระพุทธศาสนากับการทำงานจิตอาสาที่ถูกต้อง จะต้องเกิดจากแรงจูงใจที่มุ่งหวังประโยชน์ และความอยู่ดีมีสุขเพื่อผู้อื่นและสังคม ด้วยจิตที่มีความบริสุทธิ์ใจอย่างไม่มีความเห็นแก่ตัว หรือปราศจากแรงจูงใจที่ปรารถนาเสพความสุขและอารมณ์ที่ชอบใจเพื่อตนเป็นสำคัญนั่นเอง

References

- Loudon, D.L., & Bitta, D.A.J. (1988). *Consumer Behavior: Concept and Applications*. (3rd ed). New York : McGraw-Hill.
- McClelland, D.C. (1953). *The Achievement Motive*. New York : Appletion Century Crofts. Inc.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya. (1996). *Thai Tipitaka Thai Version*. Bangkok : Mahachulalongkornrajavidyalaya Press.
- Phra Bramagunabhorn (P.A. Payutto). (2016). *Buddhism - Dharma Extended Edition*. No. 45. Bangkok : Phlidhamma Publisher.
- _____. (2016). *Dictionary of Buddhism*. No. 28. Bangkok : Phlidhamma Publisher.
- _____. (2016). *Dictionary of Buddhism*. No. 16. Bangkok : Phlidhamma Publisher.
- Phra Dhammapidok (P.A. Payutto). (1998). *Buddhism Dhamma Revised and Expanded*. Bangkok : Mahachulalongkornrajavidyalaya University Press.
- _____. (2004). *Work for the Happiness and the Essence of Life*. Bangkok : Pimsuay.

- _____. (2010). *Buddhist Dictionary Glossary of Terms*. No. 14. Bangkok : Tharathach Printing.
- Phra Paisal Wisarlo. (2006). *The Volunteer Project Volunteer for the King*. Bangkok : Sahadhammika.
- Pongsopa, P. (2001). *Educational Psychology*. Bangkok : Pathnakansueksa.
- Sasong, S. Chanraeng, T. and Punthiya, P. (2018). The Buddhist Socialization of Tai-Yai (Shan) in Mae Hong Son Province. *Dhammathas Academic Journal*, 18(3), 1-12.
- Suthirat, C. (1991). *Teach Children to have Public mind*. Bangkok : Vee Print.
- Walter, K. (1978). *The Working Class in Welfare Capitalism*. London : Routledge & Kegan Paul. Wittenauer.
- Waranusanuttigun, S. (2003). *Social Psychology : Theory and Application*. Bangkok : Medcai Printing Company.